

ЗНАЧЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ В ПРОЦЕСІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

студентка 4-го курсу 404 групи юридичного інституту
Національного авіаційного університету Бондаренко Д.Ю.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права і процесу Юридичного інституту
Національного авіаційного університету Багіров Сергій
Рамізович

Превенцію вчинення протиправних суспільно - небезпечних діянь, на наш погляд, можна з упевненістю назвати найважливішою функцією кримінальної юстиції. Зважаючи на загальносвітові тенденції динаміки злочинності, а також підвищення інтенсивності інформаційних атак, яким щоденно піддаються мільйони громадян, варто констатувати зниження рівня їх психоемоційної стійкості. Це, в свою чергу, створює підґрунтя для підвищення їх уразливості, і, як наслідок - віктимності. Сьогодні Україна прагне утвердитись в очах світової спільноти як демократична, правова держава. Проте, для втілення подібних декларативних намірів часом фактично відсутні необхідні умови. Це, зокрема, проявляється в аспекті розходження ідеї (передбаченої ст. 1 КК України) щодо запобігання злочинам як одного із завдань Закону України про кримінальну відповідальність із неефективною системою заходів її практичної реалізації. Обираючи західний вектор розвитку, керівництву нашої держави не завадило б узяти до уваги іноземний досвід впровадження дієвих способів досягнення визначених на законодавчому рівні превентивних цілей.

У багатьох європейських країнах довгий час вважалося, що попередження правопорушень є «побічним продуктом» роботи поліції хоча б тому, що вже сам факт її існування діє як фактор, що стримує злочинність. Починаючи з 60-х років ХХ

ст., правоохоронні органи почали співпрацювати з громадськістю з метою орієнтації її на самозахист. Наприклад, консультування населення, як, за допомогою технічних засобів, врятувати від злочинця своє майно; як, завдяки правильним, виваженим діям, не стати жертвою злочину та ін. З цією ж метою набирає обертів волонтерська діяльність рад з профілактики злочинів, трансляція по радіо і телебаченню передач з циклу «Кримінальна поліція радить». Головною ідеєю програм запобігання злочинам є формула: будь-який контакт правоохоронців з населенням має слугувати інтересам профілактики.

Наразі у США та Канаді широко практикується участь населення у патрулюванні. Діючи спільно з поліцією, цивільні патрулі знижують страх громадян перед злочинцями і підтримують відчуття їх особистої безпеки. Стимулювання обіцянкою винагороди за інформацію також має оперативнoproфілактичне значення. У деяких навчальних закладах ще з початкової школи проводяться заняття з прикладної віктимології. Бажаючи можуть послухати лекції, а також пройти спеціальні тренінги: освоїти прийоми самозахисту, виробити навички оптимальної поведінки в екстремальних ситуаціях.

Як не дивно, проте у Великій Британії розроблені мінімальні стандарти кримінальної безпеки. Адже вже протягом тривалого часу населення активно залучається до співпраці з поліцією (патрулювання, чергування в найбільш криміногенних районах). Для таких представників громадськості здійснюється безкоштовна видача «поліцейського» обмундирування (без знаків розрізнення і службової атрибутики), засобів радіозв'язку, кийків, наручників і, навіть, зброї для «бойового» патрулювання на поліцейських автомашинах.

Перспективним та цікавим є, так званий, «архітектурний» напрямок у практиці превенції протиправних діянь. Американськими соціологами було встановлено, що у районах розташування висотних житлових будинків реєструється в сім разів більше злочинів, ніж там, де

переважають малоповерхові. Виявилося, що архітектурний стиль великих міст нерідко полегшує вчинення протиправних діянь. Тому, ці фактори вже давно почали враховуватися і в практиці містобудування багатьох європейських країн (наприклад, шляхом збільшення обсягу будівництва малоповерхових котеджів; скорочення кількості тупиків, прохідних дворів, підвалів і підземних проходів і т.п.).

Нещодавно за ініціатииви Президента США було ухвалено федеральну програму морального оздоровлення американського суспільства, основними елементами якої є: припинення насадження расової та культурно-національної ворожнечі; формування ненасильницьких установок у підростаючого покоління; підтримка місцевих громад в запобіганні насильства; обмеження поширення зброї серед громадян; ідеологічне і матеріальне стимулювання оздоровлення сімейного способу життя; рекомендації засобам масової інформації щодо скорочення реклами насильства та проведення пропаганди, яка сприяла б його скороченню; проведення наукових досліджень, присвячених виявленню умов, в яких попередження злочинів здійснюється найбільш успішно тощо. Дійсно, варто погодитись з тим, що значну роль у підвищенні ефективності запобігання злочинам відіграє використання досягнень науки. В державах з потужним науково-технічним потенціалом перспективними є напрями досліджень щодо застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, наркотиків, зброї тощо; удосконалення методик складання соціально- психологічного портрета злочинця по характерних ознаках злочину й обстановці на місці його вчинення; підвищення рівня інформаційного забезпечення запобігання і припинення злочинів. Все більш поширеною мірою покарання стає домашній арешт з електронним моніторингом, що є ефективним засобом попередження рецидиву злочинів. З нетрадиційних методів превенції також неабиякий дослідницький інтерес викликають застосування прийомів гіпнозу і медитацій.

Кримінально-превентивній політиці в сучасних демократичних країнах приділяється значна увага, що, в свою чергу, дає свої позитивні результати на практиці. Вважаємо, що віктимологічний напрям запобігання злочинності є найефективнішим та перспективним, адже не потребує значних матеріальних витрат і допомагає реалізувати властиве всім людям прагнення до самозахисту.